

ФИЛОСОФИЯ НА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО ИЛИ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАТА ПРАКТИКА „УТРИННА СРЕЩА“ ОБЕДИНЯВА УЧИТЕЛИ И УЧЕНИЦИ ВЪВ ФОРМИРАНЕТО И РАЗВИТИЕТО НА КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНЦИИ

проф. д-р Мария Алексиева
Бургаски свободен университет

Резюме: Утринната среща е инструмент за изграждане на позитивна учеща и приемаща среда. Тя създава уникална възможност за учениците да се чувстват сигурни, включени и ценени от своите учители и колеги. Този ритуал на събиране предоставя платформа за изразяване на чувства, идеи и мнения, като по този начин стимулира взаимното уважение и взаимодействие.

Ключови думи: *утринна среща, компетентностен подход, ключови компетентности, сътрудничество, развитие*

PHILOSOPHY OF COLLABORATION OR HOW THE PEDAGOGICAL PRACTICE MORNING MEETING UNITES TEACHERS AND STUDENTS IN THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF KEY COMPETENCES

Prof. Maria Aleksieva, Ph.D.
Burgas Free University

Abstract: The morning meeting is a tool for building a positive learning and welcoming environment. It creates a unique opportunity for students to feel safe, included and valued by their teachers and colleagues. This gathering ritual provides a platform for the expression of feelings, ideas and opinions, thereby stimulating mutual respect and interaction.

Keywords: *morning meeting, competence approach, key competences, cooperation, development*

ФИЛОСОФСКИ ПРОЕКЦИИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКАТА ПРАКТИКА „УТРИННА СРЕЩА“

Философската проекция представлява метод за прилагане на философски принципи и концепции към определени явления или практики, които на пръв поглед могат да изглеждат далеч от философията. Това е начин на мислене, който ни позволява да изследваме дълбоките смисли, значения и аспекти на дадена ситуация, като използваме инструментите на философската мисъл.

Философия на сътрудничеството или как педагогическата практика „Утринна среща“ обединява учители и ученици във формирането и развитието на ключови компетенции

Философията, като „любов към мъдростта“, не е просто абстрактна дисциплина, а начин за свързване на идеите с практическите аспекти на живота.

Така например Джон Дюи подчертава, че „*философията започва, когато хората търсят смисъл в своя опит*“ (Dewey 1916). Тази концепция ни дава възможност да разгледаме утринната среща не просто като формален ритуал в образователната система, а като ценен момент, в който учениците се срещат със себе си, със своите връстници и със света около тях. Този образователен ритуал е платформа за личностно и социално развитие, което подлежи на философско осмисляне.

Първият аспект, който можем да разгледаме през философската проекция, е *времето и пространството*. „Утринната среща“ е период от деня, в който учениците и учителите събират мислите си и се подготвят за започване на нов учебен ден. *Времето* може да бъде разгледано в контекста на концепцията за „постоянно възраждане“ – всяка сутрин представлява ново начало, нова възможност за учене и личностно развитие. В контекста на тази идея Хайдегер твърди, че „*времето е хоризонтът на битието*“ (Heidegger 1927). Утринната среща предоставя на учениците момент на пауза, който им позволява да се фокусират върху бъдещите си действия и да осъзнаят своята роля в учебния процес.

Пространството, от друга страна, може да се разглежда като „рамка“, която предоставя условията за социално и учебно взаимодействие. По думите на Мишел Фуко, пространството е неутрално, но контекстуализира действията и взаимодействията, които се случват в него (Foucault 1984). Училищната класна стая по време на утринната среща се превръща в пространство, където не само се обменя информация, но и се изграждат социални и емоционални връзки между учениците и техните учители. Това е пространството, където учениците намират своето място в колектива, и се утвърждава чувството за принадлежност към училищната общност.

Вторият аспект, който философската проекция разкрива, е свързан със *смисъла и целта* на утринната среща. Всяка сутрин учениците се събират не само за да обсъдят организационни въпроси, но и да се вдъхновят за нови постижения. Тази практика може да бъде разгледана през призмата на екзистенциалистката философия, която поставя фокус върху личното съзнание и способността на индивида да открие смисъл в собствените си действия. Виктор Франкъл, автор на „Човекът в търсене на смисъл“, казва: „*Животът никога не става непоносим заради обстоятелствата, а само от липсата на смисъл и цел*“ (Frankl 1946). В този смисъл, утринната среща е времето, когато учениците могат да изградят своята собствена мотивация за участие в учебния процес и да се насочат към конкретни цели.

Смисълът на утринната среща е многоизмерен. Тя е момент на концентрация и подготовка за нови предизвикателства, но също така и време за създаване на дългосрочни цели и за развитие на стратегическо мислене. Това е въз-

можност за учениците да създадат смисъл в своето образование, като свържат своите текущи усилия с по-големите си житейски цели. Например, всеки ден може да се разглежда като „ново начало“, предоставящо възможност за самооценка и изграждане на по-добра перспектива за личностно развитие.

Третият аспект на утринната среща е свързан със *социалните взаимодействия и емоционалната интелигентност*. Учениците по време на утринната среща имат възможност да се ангажират с другите в контекста на споделена общност. Според Даниел Голдмън, автор на книгата „Емоционална интелигентност“, социалните умения и способността за емпатия играят ключова роля за развитието на индивида (Goleman 1995). В този контекст, утринната среща предоставя възможност за учениците да развиват умения за общуване, емоционална саморегулация и способност за сътрудничество.

Учителите, които прилагат тази практика, имат възможност да използват утринната среща като платформа за насърчаване на открити дискусии, активна комуникация и разрешаване на конфликти. Това предоставя на учениците шанс да развият умения за изразяване на свои мисли и чувства, да се справят с предизвикателства и да формират чувство на емпатия към своите съученици.

Четвъртият философски аспект, свързан с утринната среща, е *ритуализацията и създаването на традиции*. От философска гледна точка ритуалите играят ключова роля в социализацията и предаването на културни модели. Мишел Фуко подчертава, че ритуалите са инструменти за контрол и ред, които осигуряват стабилност в социалните системи (Foucault 1977). В контекста на утринната среща ритуалите създават структура, която помага на учениците да се чувстват сигурни и подкрепяни, като същевременно им дава възможност да се включат в общността.

Ритуализацията на утринната среща носи емоционална стойност за учениците, като осигурява предсказуемост и ред в тяхното ежедневие. Ритуалите и традициите в училището могат да включват поздравии, споделяне на мисли или определени ритуали за започване на деня. Това създава чувство за принадлежност и свързаност с училищната общност. Според теориите на символизма, ритуалите могат да бъдат разглеждани като „символни действия“, които поддържат общността и свързват индивидите с нещо по-голямо от тях самите (Turner 1967).

Всеки от изложените аспекти на утринната среща разкрива философската ѝ същност като значимо събитие, през което учениците се свързват с времето, пространството и себе си. Този ритуал не само предоставя възможности за академично и емоционално развитие, но и утвърждава ценности като сътрудничество, принадлежност и личностна автономия.

Утринната среща е платформа, на която времето, пространството, социалните взаимоотношения и смисълът се преплитат, за да създадат условия за вдъхновение, учене и растеж на индивидуално и колективно ниво.

СЪЩНОСТ НА УТРИННАТА СРЕЩА

Педагогическата практика „Утринна среща“ е важен образователен подход, който комбинира различни елементи, като създаване на общност, осигуряване на позитивно начало, развитие на ключови компетентности и формиране на отговорност. Този подход обогатява учебния процес, като подкрепя цялостното развитие на учениците и стимулира тяхната активност, критическо мислене и социални умения. На фиг. 1 са представени основните съдържателни елементи, които представят същността на педагогическата практика. По-долу в текста всеки от елементите е разгърнат в контекста на подобряване на учебния процес и личностното развитие на учениците.

Фиг. 1. Графичен модел на същността на утринната среща

Създаване на общност

Утринната среща създава силна връзка между учениците и учителя, формирайки чувство на общност и сътрудничество. Според Лавей и Уенсинг (2018), социалното взаимодействие в образователния процес е от съществено значение за успешното учене. В този контекст утринната среща насърчава учениците да споделят емоции, мисли и идеи, което води до изграждане на доверие и взаимно уважение. Освен това, чрез споделени дейности, като игри и дискусии, учениците се учат да работят в екип, като същевременно развиват социални и емоционални компетентности.

Позитивно начало

Осигуряването на позитивен старт на деня чрез утринната среща помага за подобряване на настроението и мотивацията на учениците. Според изследванията на Голдмън (1995), емоционалната интелигентност играе ключова роля в академичния успех. Емоционално стабилни и мотивирани ученици са по-склонни да се ангажират активно в учебния процес. Игри, песни и забавни упражнения, включени в утринната среща, не само стимулират позитивни емоции, но и насърчават когнитивното развитие на децата.

Компетентностен подход и развитие на ключови компетентности

Компетентностният подход в образованието се фокусира върху развитието на практически умения и нагласи, необходими за успешна социална, професионална и лична реализация. В утринната среща този подход осигурява уникална възможност за интегриране на ключови компетенции, като комуникация, критическо мислене, креативност, емоционална интелигентност и работа в екип. Тази педагогическа практика, според *OECD* (2018), поставя акцент върху холистичното развитие на учениците и тяхната готовност да се справят с предизвикателствата на глобалния свят.

Една от основните цели на утринната среща е развиването на ключови компетентности у учениците. Европейската комисия (2006) определя осем ключови компетентности, необходими за личностното и професионалното развитие на гражданите. Тези компетентности включват комуникационни умения, критическо мислене, креативност, работа в екип и социална ангажираност. Утринната среща предоставя възможност на учениците да развият и практикуват тези умения чрез активни и интерактивни методи на обучение, които са насочени към тяхната личностна и социална реализация.

При планиране на утринната среща учителят ясно дефинира целевите компетенции, които се стреми да развие у учениците. В съвременния контекст Европейската комисия (2006) идентифицира осем основни ключови компетенции, сред които комуникативни умения, дигитални компетенции, лична и социална отговорност, културно осъзнаване и изразяване, предприемачество и гражданска компетентност. Всяка от тези компетенции може да бъде разгърната в хода на утринната среща, като се съчетае с подходящи дейности, които ангажират учениците в активен и практически ориентиран процес на учене.

Формиране на отговорност

Друг съществен аспект на утринната среща е насърчаването на отговорност у учениците както към собственото им учене, така и към социалната общност. Възможността децата да участват в планирането на учебния ден ги ангажира с процеса на учене и ги мотивира да поемат активна роля в постигането на своите цели. Според Райан и Деси (2000) предоставянето на автономия на учениците и включването им в процеса на вземане на решения увеличава тяхната вътрешна мотивация и учене, базирано на ангажираност.

Подбор на подходящи дейности

Развитието на ключовите компетентности изисква внимателно подбиране на дейности, които да съответстват на образователните цели и нуждите на учениците. Важно е тези дейности да стимулират различни аспекти на когнитивното, емоционалното и социалното развитие. Според *Heckman* (2006) ранното развитие на социално-емоционални умения като работа в екип, самоконтрол и емпатия играе съществена роля за дългосрочния успех на децата.

Философия на сътрудничеството или как педагогическата практика „Утринна среща“ обединява учители и ученици във формирането и развитието на ключови компетенции

Тези дейности трябва да бъдат интердисциплинарни и да обединяват различни учебни области като стимулират интегрирано и холистично учене.

Примерни дейности, които могат да се използват в утринната среща, включват:

- **Комуникационни игри:** Игрите, свързани с вербална и невербална комуникация, позволяват на учениците да усъвършенстват своите умения за изразяване и слушане. Те насърчават яснотата на мисленето и изграждането на доверие в групата. Според *Vygotsky (1978)* социалното взаимодействие играе централна роля в когнитивното развитие и ученето чрез диалог и сътрудничество.

- **Творчески задачи:** Чрез занимания като рисуване, писане или драматизация, учениците развиват не само своята креативност, но и способността да мислят нестандартно и да прилагат знанията си по нови и оригинални начини. Тези задачи могат да бъдат свързани с тематиката на деня, насочвайки вниманието на учениците към конкретни социални и етични въпроси. Креативността е смятана за един от основните елементи на иновативното мислене, подчертано от *Robinson (2011)* като важно за успеха в бързо променящите се условия на 21-ви век.

- **Дискусии по актуални теми:** Дискусиите предлагат пространство за развитие на критическо мислене и аналитични умения. Учениците са насърчавани да изразяват своите мнения и да разглеждат различни гледни точки, като същевременно се научават да уважават различията. Според *Brookfield (2012)* критическото мислене не е просто когнитивен процес, а социална практика, която изисква активно участие и взаимодействие с другите.

- **Развитие на емпатия и емоционална интелигентност:** Емоционалната интелигентност играе ключова роля за социалната интеграция и личното благосъстояние. Чрез упражнения, насочени към разпознаване и управление на собствените емоции, както и към развиване на емпатия, учениците усвояват умения за разбиране и уважение на чувствата на околните. Това е ключово за изграждането на позитивна учебна среда, както подчертават *Goleman (1995)* и *Salovey & Mayer (1990)*, които разглеждат емоционалната интелигентност като важен фактор за академичния и житейски успех.

Наблюдение и оценка

Оценката на напредъка на учениците по време на утринната среща може да бъде осъществявана чрез активно наблюдение и предоставяне на конструктивна обратна връзка. Според *Black и Wiliam (1998)* формиращото оценяване играе съществена роля за подобряване на резултатите на учениците, тъй като осигурява контекст за рефлексия и насоки за самоусъвършенстване. Учителите могат да наблюдават участието на учениците в различни дейности, да анализират техните действия и да ги насърчават да развиват определени умения, като същевременно адаптират учебните подходи спрямо нуждите на всеки ученик.

Педагогическата практика „Утринна среща“ представлява уникален инструмент за интегриране на компетентностния подход в ежедневния учебен процес. Тя позволява на учениците да развият широк спектър от ключови умения, необходими за тяхната личностна и социална реализация. Утринната среща стимулира не само когнитивното развитие, но и социално-емоционалните компетенции на децата, като ги подготвя за активното участие в съвременното общество и в бъдещата професионална среда. Като се базира на научно обосновани теории и практики, утринната среща има потенциала да трансформира учебната среда, създавайки условия за ефективно и устойчиво учене.

СТРУКТУРЕН МОДЕЛ НА ПЕДАГОГИЧЕСКАТА ПРАКТИКА „УТРИННА СРЕЩА“

Структурният модел на утринната среща представлява педагогическа практика, която интегрира три основни компонента: поздрав, споделяне и групов дейност. Тези компоненти не само че създават организирана структура за началото на учебния ден, но също така играят ключова роля в социализацията, емоционалното развитие и развитието на ключови компетентности у учениците. Теоретичната основа на този модел може да бъде разширена чрез анализ на основни концепции в педагогиката и психологията, свързани със социалната интеграция, позитивната мотивация и развиването на ключови умения.

1. ПОЗДРАВ И ОБЩНОСТ

Поздравът е първият компонент от утринната среща и има централна роля в създаването на учебна среда, която насърчава социалното взаимодействие и изграждането на общност. Тази, на пръв поглед, проста, но ефективна практика създава условия за позитивна и структурирана комуникация, като се фокусира върху взаимодействията между учениците и учителя, които са ключови за формирането на трайни социални връзки. Тези връзки, от своя страна, допринасят за изграждане на усещане за принадлежност и емоционална свързаност, които са от решаващо значение за когнитивното и емоционално развитие на учениците.

Според концепцията за социалния капитал, предложена от Робърт Пътнам, социалните връзки вътре в общността са от съществено значение за нейната функция и ефективност. Пътнам описва социалния капитал като *„характеристика на социалната организация, която включва доверие, норми и мрежи, способни да увеличат обществената ефективност чрез улесняване на координираните действия“* (Putnam 2000). В контекста на училищната среда поздравът в утринната среща изпълнява същата функция – създава структурирана мрежа от взаимодействия, която укрепва социалните връзки и стимулира сътрудничеството между учениците.

Проучванията показват, че чувството за принадлежност е тясно свързано с академичния успех. Учениците, които изпитват усещане за принадлежност към училищната общност, имат по-високи нива на мотивация и ангажираност към учебния процес. Поздравът в утринната среща дава възможност на учениците да бъдат признати като индивидуални личности, създавайки у тях чувство за ценност и значимост. Това е особено важно, тъй като социалните връзки не само подпомагат емоционалното благополучие, но и имат дългосрочно въздействие върху успеха в училище (Bryk & Schneider 2002).

Поздравът е и средство за намаляване на социалните дистанции и създаване на по-инклузивна учебна среда. Процесът на индивидуално приветстване на всеки ученик засилва чувството за равенство и приемане, като намалява социалните бариери и създава усещане за равнопоставеност в класната стая. Теорията на социалното учене на Албърт Бандура подкрепя тази идея, като подчертава, че социалните взаимодействия, които включват моделиране и наблюдение, играят ключова роля в процеса на учене (Bandura 1977). Поздравът, като част от утринната среща, позволява на учениците да наблюдават и имитират положителни социални поведения, което допринася за изграждането на социални и емоционални умения.

Освен социалните ползи, поздравът в утринната среща има и когнитивни предимства. Началото на учебния ден с кратък и позитивен социален ритуал подобрява настроението на учениците и ги настройва за учебния процес. Изследвания в областта на позитивната психология показват, че положителните емоции и социалните взаимодействия стимулират мозъчната активност и когнитивната гъвкавост, което повишава способността за решаване на проблеми и учене (Fredrickson 2001). С други думи, поздравът служи като „емоционален прайминг“ – процес, при който емоционалното състояние влияе на последващите когнитивни процеси.

Емпирични изследвания също подкрепят идеята, че редовните социални ритуали като поздрав не само насърчават социалната кохезия, но и подобряват дисциплината и поведенческите модели в класната стая. Според проучвания на организационната психология, колективни ритуали, включително поздравите, намаляват стреса и създават позитивни навици на поведение в групи, които водят до по-добра организация и концентрация върху учебния процес (Schein 2010).

На базата на тези теоретични рамки, можем да обобщим, че поздравът в утринната среща е много повече от формалност. Той представлява основен инструмент за изграждане на социален капитал в класната стая, като укрепва връзките между учениците и учителя, намалява социалните дистанции, стимулира емоционалната интелигентност и когнитивните способности, и създава условия за по-добри учебни резултати.

Практическо приложение

- **Поздрав с изненада:** Включването на нестандартни и креативни начини за поздрав стимулира учениците да бъдат активни и ангажирани от самото начало. Проучванията показват, че креативността и хуморът играят роля в създаването на положителна учебна среда и могат да увеличат мотивацията и социалната ангажираност на учениците (Kremer-Hayon & Zilberstein 2008).

- **Поздрав на деня:** Свързването на поздрава с темата на деня помага на учениците да се фокусират и подготвят за учебните дейности. Това също така укрепва връзките между учебния материал и социалния контекст, което е важно за по-доброто разбиране и усвояване на информацията (Schunk 2012).

- **Поздрав с жестове:** Интегрирането на визуални и двигателни елементи в поздравите е свързано със стимулиране на двигателната координация и социалната свързаност. Теорията за множествени интелигенции на Хауърд Гарднър подчертава важноста на различните форми на изразяване и учене, които могат да включват визуални и физически елементи (Gardner 1983).

2. СПОДЕЛЯНЕ

Споделянето е вторият ключов компонент на утринната среща, който носи огромен потенциал за социално, емоционално и когнитивно развитие на учениците. Основавайки се на теории за социална подкрепа и емоционална интелигентност, този етап осигурява пространство за открито изразяване на чувства, преживявания и идеи. Споделянето не само стимулира социалните взаимодействия и емоционалната свързаност между учениците, но и подпомага развитието на различни компетентности, свързани с комуникация, критическо мислене и креативност.

Емоционалната интелигентност, както е описана от Даниел Голдмън, включва уменията за разпознаване, разбиране и управление на собствените и чуждите емоции. Според Голдмън, тези умения са от решаващо значение за ефективната социална комуникация и развитие на здрави междуличностни връзки (Goleman 1995). В контекста на утринната среща, споделянето предоставя възможност на учениците да изразяват своите емоции и преживявания, което улеснява разбирането и емпатията между тях.

Този процес е ключов за изграждането на умения за социална и емоционална регулация, които допринасят за намаляване на стреса и за развитието на по-устойчиви емоционални стратегии. Изследванията показват, че учениците с по-висока емоционална интелигентност постигат по-добри резултати в училище и се справят по-добре със социалните предизвикателства (Salovey & Mayer 1990).

Теорията за социалната подкрепа също играе важна роля в разбирането на значението на споделянето в утринната среща. Според изследванията на Кохен и Уилс, откритото споделяне на чувства и преживявания укрепва социалните връзки и намалява стреса (Cohen & Wills 1985). Споделянето в рамките на утринната среща създава пространство за взаимна подкрепа и на-

Философия на сътрудничеството или как педагогическата практика „Утринна среща“ обединява учители и ученици във формирането и развитието на ключови компетенции

сърчава създаването на среда, в която учениците могат да се чувстват сигурни и подкрепени.

Социалната подкрепа е важна не само за емоционалното благополучие на учениците, но и за техния академичен успех. Училищните общности, в които съществуват силни връзки между членовете, водят до по-добри резултати, като учениците се чувстват по-мотивирани и ангажирани в процеса на учене (Putnam 2000).

Практическо приложение

Разширяване на темите

Една от основните стратегии за обогатяване на споделянето е разширяването на обхвата на темите, които учениците обсъждат. Вместо да се фокусират върху лични преживявания от ежедневието, те могат да споделят новини, които ги вълнуват, лични постижения, или да обсъждат глобални теми като социални или екологични проблеми. Така споделянето стимулира не само емоционалната свързаност, но и критическото мислене и осъзнатостта за заобикалящия свят.

- **Включване на актуални събития:** Учениците могат да споделят новини, които са ги впечатлили или провокирали, стимулирайки дискусия по важни теми.

- **Споделяне на лични постижения:** Не само вълнуващи преживявания, но и постижения в учебната дейност, спорт, хобита, доброволчески акции, дават повод за гордост и мотивират останалите.

- **Тематични дни:** Определете дни за различни теми, например „любима книга“, „моето вдъхновение“, „мечтата ми“, за да се фокусира дискусията.

Интерактивни методи

Интерактивните методи могат значително да повишат интереса и активността на учениците по време на споделянето. Техники като „Верига от истории“ или „Две истини и една лъжа“ стимулират учениците да мислят креативно и да взаимодействат помежду си по игрив начин. Тези подходи не само правят процеса по-забавен, но и насърчават развитието на социални умения и екипна работа.

- **„Верига от истории“:** Всеки ученик добавя по едно изречение, за да се получи забавна и спонтанна история.

- **„Две истини и една лъжа“:** Учениците казват три неща за себе си, две от които са истина, а едно – лъжа. Останалите познават.

- **„Галерия на емоциите“:** Учениците рисуват или описват емоциите си от преживяване, а след това ги представят и обсъждат.

3. Игрови елементи:

- **„Пантомима“** - Един ученик представя преживяване без думи, а останалите познават.

- **„Викторина“** – Учениците си задават въпроси, свързани с темата, стимулирайки любопитството и знанието.

- **„Скрабъл на емоциите“** – Учениците измислят думи, описващи емоции от преживяванията.

- **Използване на технологии**

Технологиите също могат да играят важна роля за обогатяването на споделянето. Учениците могат да използват различни платформи за създаване и споделяне на мултимедийни съдържания – видеоклипове, презентации или виртуални дъски. Това не само прави споделянето по-интересно и ангажиращо, но и развива дигиталните компетентности на учениците, които са ключови за успеха в съвременното общество.

- **Създаване на видеоклипове:** Учениците заснемат кратки видеоклипове, описващи преживяванията си.

- **Онлайн платформи:** Споделяне на истории, снимки и видеоклипове в платформа за групова комуникация.

- **Виртуална дъска:** Учениците добавят виртуални стикери, снимки или текст, описващи преживяванията си.

Емоционална интелигентност и емпатично слушане

Друг важен аспект на споделянето е развитието на емпатия и умения за активно слушане. Учениците се учат не само да изразяват своите емоции, но и да слушат внимателно и с разбиране емоциите на другите. Това е ключов елемент за изграждане на емоционално интелигентни индивиди, които могат да се справят с конфликти и да изграждат здрави взаимоотношения (Goleman, 1995).

- **Покани за родители, баби и дядовци:** Споделяне на истории от семейната история, професии, интересни преживявания.

- **Включване на лектори:** Споделяне на знания и опит по определена тема, стимулирайки любопитството и интереса.

- **Сътрудничество с други класове:** Споделяне на истории и преживявания между класове, обогатявайки гледните точки.

- **„Как се почувствах“:** Учениците описват емоциите си от преживяване и как са се справили с тях.

- **„Емпатично слушане“:** Учениците се учат да слушат емпатично, да задават утешителни и подкрепящи въпроси.

- **„Дърво на благодарността“:** Учениците записват на листа какво са благодарни, стимулирайки позитивност и осъзнатост.

Важно е да се подчертае, че споделянето е не само забавен и ангажиращ процес, но и ценен инструмент за развитие на важни компетентности. Чрез иновативни и интересни подходи, утринната среща може да се превърне в любим момент от деня на учениците, стимулирайки тяхното самоизразяване, емпатия, комуникация и емоционална интелигентност.

Философия на сътрудничеството или как педагогическата практика „Утринна среща“ обединява учители и ученици във формирането и развитието на ключови компетенции

Съвети към учителя:

- **Вариативност:** Разнообразете методите, за да поддържате интереса на учениците.

- **Позитивна атмосфера:** Създайте атмосфера на доверие и уважение, където всеки се чувства комфортно да споделя.

- **Включване на всички:** Насърчавайте участието на всички ученици, стимулирайки активна комуникация.

Споделянето в утринната среща е много повече от рутинна практика. То е мощен инструмент за изграждане на социален капитал, развитие на емоционална интелигентност и стимулиране на креативността и критическото мислене. Чрез използването на иновативни методи и технологии, учителите могат да превърнат този етап в стимулиращ и ангажиращ процес, който не само обогатява учебния ден на учениците, но и ги подготвя за успешна социална и академична реализация.

3. ГРУПОВА ДЕЙНОСТ

Груповата дейност е централен елемент на утринната среща, като нейната роля е много по-дълбока от обикновеното подгръване на учебния процес. Тя представлява интегративен механизъм, който свързва различни аспекти на социалното, емоционалното и когнитивното развитие на учениците, същевременно подготвяйки ги за предстоящия учебен ден. Изследванията в областта на педагогиката и психологията потвърждават, че груповите дейности могат да имат силно въздействие върху ефективността на ученето, социализацията и мотивацията на децата.

Груповата дейност играе важна роля в *изграждането на емоционална свързаност между учениците, създавайки атмосфера на доверие и сътрудничество*. Според теорията за социалното учене на Бандура (1986), учениците се учат ефективно, когато наблюдават и взаимодействат с други, като се мотивират чрез позитивни взаимоотношения и подкрепа от връстниците си. Съвместната работа в групи също така създава възможности за изграждане на приятелства и подобрява емоционалната регулация, като децата се учат да управляват конфликти и да се адаптират към различни социални ситуации.

Учебната среда, в която преобладава *позитивна социална динамика*, също допринася за намаляване на стреса и тревожността у учениците. Това е особено важно, защото емоционалното състояние на учениците оказва значително влияние върху тяхната способност да усвояват нова информация и да решават проблеми (Csikszentmihalyi 1990). Създаването на подкрепяща среда чрез групови дейности насърчава състоянието на „поток“, в което учениците се чувстват напълно ангажирани и мотивирани за учене.

Груповите дейности предлагат възможност за *активно участие на всички ученици*, което е в контраст с традиционните, фронтално ориентирани методи на преподаване. Изследванията в когнитивната психология показват, че активното участие подобрява ученето и задържането на информация, защото

децата не само слушат, но и действат, като използват своите когнитивни и физически ресурси за решаване на задачи (Marzano 2007). Този тип учене, наречен „учене чрез преживяване“, позволява на децата да свържат новите знания с реални житейски ситуации, което подобрява дълготрайната памет и способността за прилагане на знанията в практиката.

Активното участие също така е свързано с мотивацията за учене. Според теорията за самоопределението на Deci и Ryan (2000), когато учениците имат възможност да участват активно в дейности, които сами могат да регулират, тяхната вътрешна мотивация за учене се увеличава. Груповите дейности осигуряват контекст, в който учениците могат да упражняват автономия и да сътрудничат с другите, което води до повишено усещане за удовлетвореност и мотивация.

Чрез груповите дейности учениците развиват както *социални, така и когнитивни умения*. Виготски (1978) подчертава значението на социалното взаимодействие за когнитивното развитие, като твърди, че ученето е съвместен процес, в който децата усвояват знания чрез диалог и взаимодействие с по-компетентни връстници или възрастни. Груповите дейности осигуряват тази възможност, тъй като учениците могат да обменят идеи, да си помагат взаимно и да разискват различни гледни точки. Това не само обогатява техния когнитивен опит, но и развива критичното мислене, комуникативните умения и способността да се работи в екип.

Една от съществените ползи на груповите дейности е свързана с развитието на умения за решаване на проблеми и критическо мислене. Когато учениците работят съвместно по задачи, те са изправени пред ситуации, които изискват обсъждане, договаряне и вземане на решения. Според теорията за социалното конструиране на знанието на Брюнър (1961), този процес на съвместно създаване на смисъл е важен за дълбокото усвояване на знания и развитие на абстрактното мислене.

Груповите дейности също така предоставят среда, в която учениците могат да се възползват от взаимопомощта на съучениците си. Това е в съответствие с теорията за *кооперативното учене* на Johnson и Johnson (1999), която подчертава значението на сътрудничеството в учебния процес. Кооперативното учене предполага съвместни усилия между учениците за постигане на общи цели, което не само засилва академичните резултати, но и развива социални умения, като комуникация, сътрудничество и разрешаване на конфликти.

При кооперативното учене по-силните ученици могат да подкрепят по-слабите, като по този начин се създава среда на взаимопомощ и сътрудничество, вместо конкуренция. Това изгражда чувството за сплотеност и отговорност към другите, което е ключово за социалното и емоционалното развитие на децата (Wentzel 1999). Така учениците не само усвояват учебния материал, но и развиват емпатия, толерантност и лидерски умения.

Груповата дейност е незаменима част от образователния процес, особено в контекста на утринната среща. Тя подготвя учениците за учебния ден, като

Философия на сътрудничеството или как педагогическата практика „Утринна среща“ обединява учители и ученици във формирането и развитието на ключови компетенции

насърчава тяхното когнитивно, емоционално и социално развитие. Чрез активно участие в кооперативни и интерактивни дейности учениците не само развиват академични умения, но и изграждат трайни социални връзки, които са ключови за тяхното цялостно развитие. Груповата дейност е ефективен педагогически инструмент, който може да трансформира ученето в динамичен, мотивиращ и пълноценен процес.

Защо е важна груповата дейност?

Груповата дейност *подготвя учениците за учебния ден* чрез стимулиране на тяхната когнитивна активност и събуждане на интереса към предстоящия учебен материал. Проучванията показват, че учениците, които започват учебния ден с интерактивни и кооперативни дейности, са по-ангажирани и показват по-добра концентрация в следващите часове (Marzano 2007).

Разнообразните групови дейности, включващи игри, проекти и състезания, *насърчават креативното мислене и сътрудничеството* между учениците. Според Виготски, ученето чрез социални взаимодействия и колаборация е по-ефективно, тъй като учениците усвояват нови знания и умения чрез съвместно участие в проблемно-ориентирани задачи (Vygotsky 1978). Тези дейности също така подобряват способността на учениците да работят в екип, което е ключово умение за тяхното бъдещо развитие.

Активното участие в групови дейности помага на учениците да излязат от пасивната роля на слушатели и да се включат активно в процеса на учене. Дейностите, които включват ролеви игри, викторини и творчески проекти, ангажират учениците на емоционално и интелектуално ниво, което допринася за по-задълбочено разбиране на материала и подобряване на академичните резултати (Johnson & Johnson 1999).

Една от основните функции на груповата дейност е *свързването с учебния материал*. Това осигурява плавен преход към първия учебен час и позволява на учениците да направят връзка между утринната активност и конкретната тема, която ще изучават. Този подход е в съответствие с теорията за конструктивизма, която подчертава значението на свързването на новите знания с предишния опит и контекста на учениците (Bruner 1961).

Примери за групови дейности

Ролеви игри

- „**Исторически личности**“: Учениците се превъплъщават в исторически фигури, свързани с темата на урока, което не само стимулира тяхното въображение, но и задълбочава разбирането им за историческите събития.

- „**Ситуации от учебния материал**“: Разиграването на ситуации от учебния материал подпомага учениците в затвърждаването на знанията и ги ангажира активно в процеса на учене.

Творчески проекти

- „**Презентации**“: Групите ученици подготвят презентации по дадена тема, което насърчава работата в екип и развива дигитални умения.

- „**Плакати**“: Учениците създават плакати, които обобщават ключови моменти от урока. Тази дейност подпомага визуалното възприемане на информацията.

- „**Мини-изложби**“: Учениците представят творби, свързани с учебния материал, като този подход стимулира тяхната креативност и усъвършенства комуникационните им умения.

Състезания и игри

- „**Викторина**“: Състезания, които проверяват знанията на учениците по темата на урока, насърчават съревнователния дух и задълбочават познанията по предмета.

- „**Логически задачи**“: Решаването на логически задачи развива аналитичните и критическите умения на учениците, като стимулира тяхното мислене.

- „**Спортни игри**“: Физическите игри не само укрепват тялото, но и развиват координацията и способността за работа в екип.

Учене чрез сътрудничество

- „**Екипни проекти**“: Работата в групи по определени задачи насърчава сътрудничеството и развива способностите за решаване на проблеми.

- „**Обсъждане**“: Дискусиите между учениците стимулират обмена на идеи и развиват критичното мислене.

- „**Взаимопомощ**“: По-силните ученици оказват помощ на по-слабите, което изгражда чувство за отговорност и взаимопомощ в класа.

Груповите дейности *насърчават учениците да се учат да комуникират ефективно* и да решават проблеми заедно, което е важно за техния социален и академичен успех (Vandura 1986). Те също така подпомагат изграждането на умения за екипна работа и лидерство.

Груповите дейности *създават позитивна и стимулираща атмосфера в класната стая*, като по този начин намаляват стреса и насърчават по-доброто възприемане на учебния материал (Csikszentmihalyi 1990).

Децата се чувстват подкрепяни от своите съученици, което засилва тяхната мотивация за учене и се повишава тяхната увереност. Създаването на усещане за общност и сътрудничество е от ключово значение за постигането на високи академични резултати (Deci & Ryan 2000).

Чрез участието в групови дейности *учениците изграждат приятелства*, които са от значение за тяхното социално и емоционално развитие. Проучванията показват, че социалните връзки в класната стая подобряват благополучието и академичната мотивация на децата (Wentzel 1999).

Груповата дейност е компонент за обогатяване на утринната среща и създаване на положително начало на учебния ден. Чрез разнообразни и иновативни подходи, като ролеви игри, творчески проекти и състезания, учениците развиват ключови социални, когнитивни и комуникативни умения. Тези дейности не само насърчават тяхното академично развитие, но и ги подготвят за по-ефективна социализация и взаимодействие с другите.

Какви ключови компетенции се развиват чрез педагогическата практика „УТРИННА СРЕЩА“?

Чрез педагогическата практика „Утринна среща“ се развиват важни ключови компетенции у учениците:

Социални умения: Утринната среща насърчава комуникацията и взаимодействието между учениците. Те учат как да слушат внимателно, да задават въпроси и да споделят свои мисли.

Критично мислене: Обсъжданията и споделянето на различни гледни точки по време на утринната среща стимулират учениците да анализират информация, да оценяват аргументи и да правят информирани заключения.

Логическо мислене: Участието в структурирани разговори и решаването на проблеми помага на учениците да развият логическо мислене и умения за дедукция и индукция.

Креативност: Утринната среща предоставя пространство за изразяване на оригинални идеи и творчески решения. Учениците се насърчават да мислят извън рамките и да споделят своите креативни проекти и идеи.

Емоционална интелигентност: През споделянето на положителни и възбуждащи преживявания, учениците развиват умения за управление на емоции и разбиране на чувствата на другите.

Сътрудничество и екипна работа: Груповите дейности на утринната среща насърчават сътрудничеството и споделянето на идеи. Учениците учат как да работят заедно и да подкрепят един друг.

Самоуправление: Поздравът и споделянето на новини създават ритуал, който помага на учениците да се ориентират и да се подготвят за деня. Това развива уменията за планиране и организация.

Приятелство и взаимоуважение: Утринната среща създава общностно усещане и подкрепя приятелските отношения. Учениците учат как да бъдат внимателни и уважителни към другите.

Тези компетенции са от значение за успешното обучение и развитие на учениците. Чрез утринната среща те не само усвояват академични знания, но и се подготвят за житейски ситуации, като се превръщат в уверени, компетентни и съпричастни личности.

Какви са ползите от прилагане на педагогическата практика „УТРИННА СРЕЩА“?

Педагогическата практика „Утринна среща“ има множество ползи за всички участници в образователния процес:

1. За учениците:

Създаване на общност: Утринната среща помага на учениците да се чувстват част от общността и да развият чувство на принадлежност.

Социални умения: Учениците учат как да комуникират, слушат внимателно и споделят свои мисли.

Емоционална интелигентност: През споделянето на преживявания, те развиват умения за управление на емоции и разбиране на чувствата на другите.

2. За учителите:

Създаване на добра атмосфера: Утринната среща помага да се създаде климат на доверие и уважение в класната стая.

Подготовка за учебния ден: Поздравът и споделянето на новини помагат на учителите да ориентират учениците и да подготвят успешен ден.

3. За родителите:

Информация за деня: Утринната среща информира родителите за дневния ред и активностите на децата.

Създаване на общност: Родителите виждат, как се развива общността в класната стая.

4. За общността:

Подкрепа на социалните връзки: Утринната среща създава общностно усещане и подкрепя приятелските отношения.

Развитие на умения: Учениците учат умения, които са важни не само в училище, но и в живота.

В този контекст **утринната среща** подпомага развитието на социални, емоционални и академични умения на учениците, създава общност и подготвя за съпреживяване и сътрудничество.

Структурният модел на утринната среща предлага интегриран подход към социализацията и обучението на учениците. Чрез компоненти като поздрав, споделяне и групови дейности, този модел създава подкрепяща и ангажираща учебна среда, която насърчава развитието на ключови компетентности и социални умения. Теоретичната основа на този модел подчертава значението на социалната подкрепа, емоционалната интелигентност и съвместното учене, което го прави ценен инструмент за модерното образование.

ДИФЕРЕНЦИРАНЕ НА УТРИННАТА СРЕЩА В НАЧАЛНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЕН ЕТАП

Диференцираният подход към планирането и провеждането на „Утринната среща“ в началния образователен етап е от съществено значение за оптимизиране на учебния процес и осигуряване на емоционално ангажираща среда. Изследванията в областта на образованието подчертават важноста на адаптирането на учебните практики към индивидуалните нужди на учениците, особено в ранните години на тяхното развитие (Tomlinson 2014).

Децата в началния етап на образованието се развиват с различни темпове, като имат *индивидуални потребности и стилове на учене*. Важно е да се признае, че не съществува „едно решение за всички“, когато става въпрос за ефективно обучение. Според теорията на Гарднър за множествените интелигентности (Gardner 1983), всяко дете притежава различни форми на интелигентност – езикова, логико-математическа, пространствена, музикална и

други. Диференцираният подход към „Утринната среща“ осигурява възможността да се включат различни видове интелигентности и да се отговори на тези различия, като се използват разнообразни методи и задачи, адаптирани към потребностите на всяко дете.

Една от основните цели на диференцирания подход е предоставянето на подкрепа за тези ученици, които се нуждаят от *допълнителна помощ, и предизвикателства* за тези, които са готови за по-напреднали задачи. Изследванията показват, че когато учебните дейности са адаптирани към индивидуалните способности на учениците, се наблюдава значително повишаване на тяхната академична ефективност (Tomlinson & McTighe 2006). Диференцирането на задачите по време на „Утринната среща“ може да включва разнообразни упражнения – от по-лесни за тези, които се нуждаят от подкрепа, до по-сложни за по-напредналите ученици.

Съобразяването на съдържанието и дейностите с интересите и способностите на учениците е от ключово значение за *повишаване на тяхната мотивация и активност*. Според Deci и Ryan (2000), вътрешната мотивация се увеличава, когато децата се чувстват компетентни, автономни и свързани с учебната среда. Диференцирането на дейностите по време на „Утринната среща“ може да включва използване на теми и активности, свързани с интересите на децата, като същевременно предоставя възможност за участие на всички.

Това не само насърчава активно участие, но и укрепва социалните взаимоотношения в класа. В контекста на утринната среща учениците могат да споделят опит и да участват в съвместни задачи, които отразяват техните интереси, като по този начин се развива чувството за общност и принадлежност (Rogers & Renard 1999).

Диференцираният подход е не само средство за подкрепа на индивидуалното развитие, но и *инструмент за изграждане на ключови компетентности*. В съответствие с европейските образователни стандарти, компетентностите като критическо мислене, творчество, езикови и социални умения, са сред най-важните за успеха на учениците (European Commission 2018). Утринната среща може да бъде организирана по начин, който включва задачи, стимулиращи тези компетентности – например дискусии, които развиват езиковите умения, или творчески проекти, насочени към развиване на иновативно мислене.

Началният етап на образование е критичен за изграждането на *позитивни нагласи към ученето*. Когато утринната среща е диференцирана, всички ученици се чувстват включени и ценени, което е основа за създаване на подкрепяща и насърчаваща учебна среда. Според теорията за социалното конструиране на знанието на Виготски (1978), социалната среда и взаимодействието с връстници са от съществено значение за ученето. Включването на всички ученици в утринната среща и диференцирането на активностите допринасят за изграждане на чувство на принадлежност и сигурност, което мотивира децата да участват активно в учебния процес.

Тази позитивна среда също така оказва влияние върху социално-емоционалното развитие на децата, като им дава възможност да развият емпатия, толерантност и сътрудничество с връстниците си (Dweck 2006). Когато учениците се чувстват уважавани и подкрепяни, тяхната самооценка се увеличава, а това директно рефлектира върху тяхното поведение и отношение към ученето.

Диференцирането на утринната среща е ключов елемент за създаване на ангажираща и подкрепяща учебна среда в началния образователен етап. Чрез индивидуализиране на учебния процес, учителите могат да отговорят на разнообразните нужди на учениците, като същевременно повишават тяхната мотивация и академични постижения. Диференцираният подход не само обогатява учебния опит, но и помага на децата да развият ключови компетентности и социални умения, необходими за тяхното цялостно развитие и успех.

Ключови принципи за диференциране на утринната среща

Диференцирането на утринната среща“ в началния етап на образованието е важен компонент за създаване на ангажираща и приобщаваща учебна среда, която отговаря на разнообразните нужди и характеристики на учениците. Този подход подпомага успешното учене и развитието на всяко дете, като поставя акцент върху следните ключови принципи:

Един от основните принципи на диференцираното обучение е използването на **разнообразни дейности**, които да обхванат различни интереси, способности и стилове на учене. Теорията за множествените интелигентности на Хауърд Гарднър (1983) подчертава значимостта на предоставянето на различни учебни активности, които да стимулират развитието на разнообразните форми на интелигентност – езикова, логико-математическа, пространствена, кинестетична и други. Това позволява на учениците да се изразяват по начин, който най-добре отговаря на техните силни страни.

Друг важен аспект на диференцираното обучение е предоставянето на задачи с различни **нива на трудност**. Това дава възможност на учениците да се чувстват успешни в зависимост от техните индивидуални възможности. Изследванията на Томлинсън (2001) подчертават, че предоставянето на предизвикателства, съобразени с нивото на подготовка на учениците, стимулира тяхното развитие и повишава увереността им. Когато учениците изпълняват задачи, които отговарят на техните възможности, това подкрепя тяхната мотивация и развитие на уменията за самооценка.

Диференцираният подход изисква осигуряване на **индивидуална подкрепа** на учениците, които се нуждаят от нея. Важно е учителят да бъде наясно с потребностите на всеки ученик и да предоставя необходимата помощ. Според изследванията на Vygotsky (1978), подкрепата от страна на учителя играе критична роля в зоната на близкото развитие, където децата могат да постигат нови умения с помощта на възрастен или по-компетентен връстник.

Един от най-важните принципи на диференцираното обучение е **гъвкавостта** на учителя. Учителят трябва да е готов да адаптира утринната среща спрямо нуждите на учениците, като използва динамични методи и стратегии. Това е свързано с разбирането на учителя за индивидуалните стилове на учене и предразположености на учениците, както и с готовността да променя планираните дейности в съответствие с променящите се обстоятелства в класната стая.

Диференциран подход в различните класове на началния етап

Първи клас: От игра към знание

В първи клас акцентът е върху приспособяването на учебната среда към възрастовите и индивидуални потребности на учениците. „Утринната среща“ играе важна роля в укрепването на чувството за сигурност и принадлежност. Според Piaget (1971), децата на тази възраст са в стадия на конкретните операции, което означава, че обучението трябва да бъде представено по практичен и игрови начин.

Примерни дейности:

- Игри за запознаване и взаимодействие, които помагат на децата да се почувстват комфортно.
- Упражнения за следване на инструкции, които развиват способността им да се концентрират и изпълняват задачи.
- Упражнения за самодисциплина и спазване на класните правила.

Втори и трети клас: Ядро на началната училищна възраст

В този период децата започват да развиват умения за самостоятелност и поемане на отговорност за своите действия. Според Erikson (1950), това е периодът на „трудолюбие срещу чувство на малоценност“, където децата се стремят да докажат себе си чрез успешно изпълнение на задачи. В „Утринната среща“ може да се наблегне на по-голяма самостоятелност и ангажираност в учебния процес.

Примерни дейности:

- Проекти, в които учениците поемат инициатива и работят самостоятелно или в екипи.
- Дискусии по теми, свързани с учебния материал, където децата могат да изразят мнението си и да обменят идеи.
- Игри и упражнения за развиване на социални умения, като сътрудничество и споделяне.

Четвърти клас: Отвъд играта, към света на знанието и отговорността

В четвърти клас учениците вече са готови да поемат повече отговорности и да се включват в по-сложни задачи. Според теорията за социалното конструиране на знанието на Виготски (1978), взаимодействието с връстници и участие в колективни дейности допринася за развитието на по-високи когнитивни умения като критично мислене и решаване на проблеми.

Примерни дейности:

- Групови проекти, при които децата работят заедно и споделят отговорността за резултата.

- Решаване на казуси и задачи, свързани с реални проблеми, които стимулират мисленето и вземането на решения.

- Дебати и дискусии по сложни теми, които развиват способността за аргументирано мислене и изразяване.

Диференцирането на утринната среща е не само важно средство за ангажиране на учениците, но и ключов фактор за техния успех в началния образователен етап. Чрез внимателно планиране на дейностите и използването на подходящи методи и стратегии, учителите могат да отговорят на индивидуалните потребности на всяко дете и да създадат подкрепяща и стимулираща учебна среда.

ПОСТЕРЪТ за педагогическата практика „УТРИННА СРЕЩА“

Съдържателната същност на постера за УТРИННА СРЕЩА е свързана с визуализация. Постерът за утринна среща трябва да бъде привлекателен, информативен и мотивиращ за учениците, като ги подготви за успешно изживяване на началото на деня в училище.

Постерът за утринната среща включва следните *елементи*:

1. **Заглавие и поздрав:** Заглавието на постера би могло да бъде нещо като „Добро утро!“ или „Утринна среща: Началото на ново приключение“. Поздравът е обичайно първият елемент на постера и е ключов за задаване на тон за събитието.

2. **Данни за времето и датата:** Включването на датата и деня от седмицата е важно, за да се уведомят учениците за текущата дата и да им помогне да се ориентират във времето.

3. **Програма за деня:** Това е кратко описание на активностите, които ще се проведат по време на утринната среща. Например, може да включва обсъждане на теми, игри, упражнения и други дейности.

4. **Важни съобщения или събития:** Ако има някакви специални гости или събития, които ще се проведат по време на утринната среща, те трябва да бъдат включени на постера.

5. **Илюстрации и изображения:** Визуалните елементи като снимки или рисунки могат да добавят интерес и да направят постера по-привлекателен за учениците. Могат да бъдат използвани и символично - например, снимка на слънце за утринната среща.

6. **Покана за участие:** Постерът може да включва покана към учениците да се присъединят към утринната среща и да участват активно във всички предвидени дейности.

7. **Мотивационни послания:** Допълнително, може да се включат кратки мотивационни послания или вдъхновяващи цитати, които да подкрепят и мотивират учениците за деня пред тях.

Тези елементи общо взето формират постера за утринната среща и могат да бъдат аранжирани по различни начини в зависимост от предпочитанията и стилът на учителя или училището.

ПРИМЕРНИ варианти на постер за утринна среща:

1. Поздрав: „Добро утро, пътници на знанието! Днес е начало на вълшебното ни образователно пътешествие!“

2. Определяне на датата, деня от седмицата и метеорологичното време: „Днес е 18-ти март, четвъртък. Времето навън е слънчево и ясно!“

3. Споделяне: „Споделете с нас какво ви вълнува и радва днес! Нека си кажем 'Добро утро' с усмивки и пълни с енергия за новия ден!“

4. Дейности и програма: „Днес ще имаме занимателни уроци по математика, четене и изкуство! Очаквайте и специален гост – астрономът професор Стършел!“

5. Изображения и илюстрации: Включете илюстрации на щастливи деца, ученици в класна стая, планински пейзажи (за да отразите началото на ново пътешествие), илюстрации на звезди и планети (за да отразите посещението на астронома).

6. Подписи и коментари: Под изображението на учениците се пише: „Винаги готови за нови предизвикателства!“ Под изображението на професор Стършел: „Добре дошъл, професоре! С нетърпение очакваме вашата лекция за космоса!“

7. Креативност и индивидуалност: Нека всеки ученик украси своя собствен постер с рисунки, сърца и пожелания за успех. Всеки постер трябва да бъде уникален, както и всеки ученик!

Постер за утринна среща: Започваме деня с грейнали лица!

1. Приветствие, което стопля сърцата:

- **Заглавие:** „Утринна среща: Нека заедно оцветим деня!“

- **Поздрав:** „Добро утро, слънчеви лъчи! Добре дошли на утринната среща, където се раждат усмивките!“

2. Време и дата, поднесени с вълшебство:

- „Днес е 15 ноември 2024 г., сряда – ден за приключения и нови знания!“

- „Вълнуващият ни календар показва, че е... (поставете илюстрация на календар, показващ деня)“

3. Програма за деня, разказана с увлекателни детайли:

- „Днес ще се гмурнем в света на ... (тема на деня). Ще разгадаем тайни, ще сътворим чудеса и ще се забавляваме заедно!“

- „Приготвили сме ви: (опишете кратко дейностите, като използвате вълнуващи глаголи и прилагателни)“

4. Илюстрации, които оживяват:

- „Пъстри картинки, забавни герои и вдъхновяващи изображения ще ни водят по пътя на знанието!“

- „Вижте как... (опишете илюстрациите, като свържете темата с визуалните елементи)“

5. Мотивационни послания, които разпалват въображението:

- „Нека заедно отворим вратите към нови знания и незабравими моменти!“

- „Вярваме в себе си! С екипна работа и усмивки можем да постигнем всичко!“

6. Покана за участие, изпратена с топлина:

- „Заповядайте на Утринната среща! Очакваме ви с нетърпение, за да споделим емоции, знания и да сътворим вълнуващ ден!“

- „Нека се хванем за ръце и оцветим деня с грейнали лица!“

Допълнителни идеи:

- Използвайте различни шрифтове, цветове и дизайнерски елементи, за да направите постера атрактивен.

- Включете QR код, който да насочва учениците към видео или сайт с информация за темата на деня.

- Направете постера интерактивен, като добавите елементи, с които учениците да могат да взаимодействат.

Постерът за утринната среща е не просто декорация, а ключ към вълнуващо начало на деня. Чрез него можем да запали любопитството, да стимулираме креативността и да създадем атмосфера на емоционална ангажираност у учениците.

Постер за утринна среща: Започваме деня с вълнение!

Слънчеви лъчи гаят лицата ни, птички пеят, а в класната стая ни очаква вълнуващо приключение!

Дата: 15.11.2023 г. **Ден:** Сряда

Програма:

- **Приветствие:** Нека се съберем в кръг, да се усмихнем и да си пожелаем прекрасен ден!

- **Споделяне:** Всеки може да разкаже за своето утро, за любима книга, за емоция или за нещо, което го вълнува.

- **Игра:** „Азбучна шафета“ – ще се упражняваме в бързо мислене и ще научим нови думи!

- **Музика:** Ще запеем любима песен, за да се заредим с енергия!

- **Вдъхновение:** „Най-добрият начин да предскажеш бъдещето е да го създадеш.“ – Ейбрахам Линкълн

- **Добра мисъл:** Нека подарим по един комплимент на съученик, за да си пожелаем успех!

Присъедини се към нас!

Заедно ще се забавляваме, ще се учим и ще израстваме!

Илюстрации:

- Слънце, изгряващо над класната стая

Философия на сътрудничеството или как педагогическата практика „Утринна среща“ обединява учители и ученици във формирането и развитието на ключови компетенции

- Деца, хванати за ръце в кръг
- Птица, кацнала на книга
- Нотни знаци, носещи се във въздуха
- Деца, които си подават цветя

Мотивационно послание:

„Вярвай в себе си, бъди смел и не се страхувай да мечтаеш! Днес е ден, изпълнен с нови възможности!“

Покана за участие:

„Очакваме те с нетърпение! Нека заедно превърнем утринната среща в незабравимо начало на деня!“

Допълнителни идеи:

- Използвайте различни цветове, шрифтове и изображения, за да направите постера по-привлекателен.
- Включете QR код, който да насочва към видео с информация за утринната среща.
- Направете постера интерактивен, като добавите полета, в които учениците да напишат своите мисли или идеи.

Постер за утринна среща: Започваме деня с усмивка!

Завладяващо заглавие:

- „Добро утро, слънчица!“
- „Приключението „Утринна среща“ започва!“
- „Заедно с усмивка: Позитивен старт на деня!“

Привлекателни визуални елементи:

- Ярки цветове и забавни картинки.
- Илюстрации, съобразени с темата на деня.
- Снимки на ученици, участващи в дейности.

Информативно съдържание:

- **Дата и ден:** „15 ноември, сряда“
- **Програма:**
  - „Приветствие и споделяне“
  - „Игра за внимание“
  - „Вълнуваща тема: (тема на деня)“
  - „Творческа задача“
  - „Заедно към нови знания!“
- **Мотивационно послание:** „Вярвайте в себе си! Всеки ден е нова възможност за постижения!“
- **Покана за участие:** „Присъединете се към Утринната среща! Заедно ще се забавляваме и ще научим много!“

Иновативни идеи:

- **QR код:** Сканирането му може да отведе до видео, песен или сайт, свързани с темата.

- **Интерактивни елементи:** Възможност за добавяне на стикери, рисуване или писане върху постера.

- **Персонализиране:** Включване на имена, рисунки или послания от учениците.

- **Ефект от постера:**

- **Привлича вниманието и засилва интереса** към Утринната среща.

- **Информира** учениците за програмата и темите.

- **Мотивира** за активно участие и **създава позитивна атмосфера.**

- **Стимулира креативността и насърчава екипната работа.**

Помнете: Постерът е само началото! Утринната среща е вълнуващо преживяване, изпълнено с игри, дискусии, творчество и нови знания.

Нека заедно направим началото на деня незабравимо!

Включване на родителите в педагогическата практика „Утринна среща“

Активното участие на родителите в образователния процес е ключов елемент за успешното развитие на учениците и укрепване на връзката между образователната институция и семейството.

В контекста на педагогиката на трансформацията и взаимодействие, която разглежда партньорството между образователната институция и семейството като основополагащ аспект на ученето, включването на родителите в „Утринната среща“ може да се разглежда като важна стъпка за насърчаване на сътрудничество и взаимопомощ. Това взаимодействие може да окаже значително въздействие върху когнитивното, емоционалното и социалното развитие на децата (Epstein 2001).

1. Покана за участие

Поканата на родителите да участват в утринната среща не само създава чувство на приобщеност, но също така увеличава ангажираността на родителите в процеса на учене на техните деца. Изследванията показват, че родителите, които активно участват в училищния живот на своите деца, допринасят за по-високи академични постижения и подобро поведение (Henderson & Mapp 2002). Чрез използване на съвременни комуникационни платформи като училищни приложения, електронна поща или социални медии, учителите могат да улеснят включването на родителите.

2. Споделяне на информация

Прозрачността и комуникацията са от ключово значение за ефективното взаимодействие между учителите и родителите. Предоставянето на предварителна информация за темата на „Утринната среща“, нейните цели и дейности помага на родителите да се подготвят и активно да участват в учебния процес. Според теорията на Bronfenbrenner (1979), екосистемният модел на развитие подчертава важноста на взаимодействието между различните системи, като училището и семейството, които заедно влияят върху развитието на де-

тето. Включването на родителите в споделянето на информация позволява координация между тези системи и насърчава цялостното развитие на ученика.

3. Участието на родителите в дейностите

Активното включване на родителите в дейностите на „Утринната среща“ създава възможности за изграждане на по-добри отношения между училището и семейството и предоставя на учениците модел на сътрудничество. Родителите могат да споделят своите професионални или лични опитности, да водят дискусии, да участват в игри или да представят теми, които могат да обогатят учебния процес. Това насърчава ученето чрез съвместен опит, което е в съответствие с теорията за социалното учене на Vygotsky (1978), според която взаимодействието с по-компетентни личности играе ключова роля в ученето.

4. Предоставяне на обратна връзка

Постоянната обратна връзка от страна на родителите е важен инструмент за усъвършенстване на педагогическата практика. Когато родителите споделят своите впечатления и предложения, учителите могат да адаптират своите подходи и да отговарят по-ефективно на нуждите на учениците и техните семейства. Изследванията показват, че обратната връзка от родителите може да повиши ефективността на учебния процес и да подобри взаимоотношенията между учителите и семействата (Hattie & Timperley 2007).

5. Информационни ресурси

Предоставянето на образователни материали и ресурси на родителите за продължаване на учебния процес у дома създава условия за по-добра връзка между формалното и неформалното образование. Според Epstein (1995), подкрепата на родителите в домашната среда е важен фактор за успеха на учениците, като осигурява последователност и подкрепа в учебния процес. Такива ресурси могат да включват препоръки за книги, уебсайтове или практически задачи, които да се изпълняват в домашна обстановка.

Включването на родителите в педагогическата практика „Утринна среща“ не само подкрепя процеса на учене, но и укрепва връзката между училището и семейството. Чрез различни стратегии като покани за участие, споделяне на информация, активна роля в дейностите, предоставяне на обратна връзка и осигуряване на ресурси, училището може да създаде по-ефективна и обща учебна среда. Тази форма на сътрудничество насърчава развитието на учениците, като интегрира различни социални и образователни контексти, което е в основата на педагогиката на трансформацията и взаимодействие.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Утринната среща в началното училище се явява ключов елемент в процеса на образователна трансформация, подчертавайки важноста на компетентностния подход и иновациите в педагогическата практика. Тази практика предоставя уникални възможности за развитие на ключови компетенции у учениците, като креативност, критично мислене, социални умения и емоционално благополучие.

Изследванията показват, че интеграцията на социално-емоционалното учене в образователния процес играе основна роля в формирането на здрави и успешни ученици (Durlak et al. 2011). Утринната среща се явява ценен инструмент за постигане на тези цели, като предлага структурирано пространство за емоционално изразяване, социална свързаност и активна ангажираност. Чрез разнообразни дейности учениците развиват социални и когнитивни умения, които са основополагающи за тяхната академична и личностна успешност.

Прилагането на компетентностния подход в контекста на утринната среща е особено важно, тъй като осигурява гъвкавост и адаптивност в обучението, отговаряйки на индивидуалните нужди на учениците (Tomlinson 2001). Това позволява на учителите да създадат динамична и подкрепяща учебна среда, в която всяко дете може да се развива и усъвършенства по свой уникален начин.

Също така, утринната среща е важен фактор за подобряване на емоционалното благополучие на учениците. Чрез създаването на позитивна и приобщаваща среда тя укрепва чувството за принадлежност и сигурност, което е ключово за успешното социално и академично развитие на децата (Weissberg et al. 2015). Включването на родителите в тази практика допълнително усилва подкрепата и сътрудничеството между училището и семейството, създавайки по-широка мрежа от ресурси и възможности за учениците.

Педагогическата практика „Утринна среща“ не е просто начало на учебния ден, а стратегически елемент в образователната трансформация, който позволява на учениците да изградят важни умения и нагласи за бъдещето. Чрез осъществяване на иновативни и интегрирани педагогически подходи, можем да осигурим на децата необходимата основа за успешно и удовлетворяващо развитие.

БЕЛЕЖКИ

- European Commission. (2006). Key Competences for Lifelong Learning – A European Framework. Official Journal of the European Union.
- European Commission. (2018). Key Competences for Lifelong Learning. European Commission.
- OECD. (2018). The Future of Education and Skills: Education 2030. OECD Publishing.

ЛИТЕРАТУРА

- BANDURA, A.** (1977). Social Learning Theory. Prentice-Hall., ISBN: 978-0138167448
- BANDURA, A.** (1986). Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall., ISBN: 978-0138156145

- BLACK, P., & Wiliam, D.** (1998). Assessment and Classroom Learning. Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 5(1), 7-74., ISSN: 0969-594X
- BRACKETT, M. A., Rivers, S. E., Salovey, P., & Mayer, J. D.** (2012). Emotional Intelligence and Academic Success: Examining the Transition from Middle School to High School. Social and Personality Psychology Compass, 6(10), 786-799., ISSN: 1751-9004
- BRONFENBRENNER, U.** (1979). The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. Harvard University Press., ISBN: 978-0674224576
- BROOKFIELD, S.** (2012). Teaching for Critical Thinking: Tools and Techniques to Help Students Question Their Assumptions. Jossey-Bass., ISBN: 978-1118135507
- BRUNER, J.** (1961). The Process of Education. Harvard University Press., ISBN: 978-0675010876
- BRYK, A. S., & Schneider, B.** (2002). Trust in Schools: A Core Resource for Improvement. Russell Sage Foundation., ISBN: 978-0871545660
- CLARK, J.** (1997). Creativity in Education. Routledge., ISBN: 978-0750708661
- COHEN, S., & Wills, T. A.** (1985). Stress, Social Support, and the Buffering Hypothesis. Psychological Bulletin, 98(2), 310-357., ISSN: 0033-2909
- CSIKSZENTMIHALYI, M.** (1990). Flow: The Psychology of Optimal Experience. Harper & Row., ISBN: 978-0060162535
- DECI, E. L., & Ryan, R. M.** (2000). The „What“ and „Why“ of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. Psychological Inquiry, 11(4), 227-268., ISSN: 1047-840X
- DEWEY, J.** (1916). Democracy and Education., ISBN: 978-0486288557
- DURLAK, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B.** (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. Child Development, 82(1), 405-432., ISSN: 0009-3920
- DWECK, C. S.** (2006). Mindset: The New Psychology of Success. Random House., ISBN: 978-1400062751
- EPSTEIN, J. L.** (1995). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. Phi Delta Kappan, 76(9), 701–712., ISSN: 0031-7217
- EPSTEIN, J. L.** (2001). School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools. Westview Press., ISBN: 978-0813327965
- ERIKSON, E. H.** (1950). Childhood and Society. Norton., ISBN: 978-0393314036
- FOUCAULT, M.** (1984). Of Other Spaces. Diacritics, 16(1), 22-27., ISSN: 0300-7162
- FRANKL, V.** (1946). Man's Search for Meaning., ISBN: 978-0807014295
- FREDRICKSON, B. L.** (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. American Psychologist, 56(3), 218-226., ISSN: 0003-066X

- GARDNER, H.** (1983). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. Basic Books., ISBN: 978-0465024344
- GIDDENS, A.** (1991). *Modernity and Self-Identity.*, ISBN: 978-0745608432
- GOLEMAN, D.** (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ.*, ISBN: 978-0553383713
- HATTIE, J., & Timperley, H.** (2007). *The Power of Feedback*. *Review of Educational Research*, 77(1), 81–112., ISSN: 0034-6543
- HECKMAN, J. J.** (2006). *Skill Formation and the Economics of Investing in Disadvantaged Children*. *Science*, 312(5782), 1900-1902., ISSN: 0036-8075
- HEIDEGGER, M.** (1927). *Being and Time.*, ISBN: 978-0061626740
- HENDERSON, A. T., & Mapp, K. L.** (2002). *A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement*. Southwest Educational Development Laboratory., ISBN: 978-0964231351
- JOHNSON, D. W., & Johnson, R. T.** (1999). *Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning*. Allyn & Bacon., ISBN: 978-0205272871
- KREMER-HAYON, L., & Zilberstein, S.** (2008). *Creativity in Education: A Theoretical Framework*. *Educational Studies*, 34(2), 95-111., ISSN: 0305-5698
- MARZANO, R. J.** (2007). *The Art and Science of Teaching: A Comprehensive Framework for Effective Instruction*. ASCD., ISBN: 978-1416605700
- MARZANO, R. J., Pickering, D. J., & Pollock, J. E.** (2003). *Classroom Instruction That Works: Research-Based Strategies for Increasing Student Achievement*. ASCD., ISBN: 978-0137033714
- NODDINGS, N.** (2013). *Care Ethics and Education*. In M. N. B. A. B. O. (Ed.), *The SAGE Handbook of Philosophy of Education* (pp. 107-120). SAGE Publications., ISBN: 978-1446201280
- PIAGET, J.** (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. International Universities Press., ISBN: 978-0918404015
- PIAGET, J.** (1971). *Biology and Knowledge: An Essay on the Relations between Organic Regulations and Cognitive Processes*. University of Chicago Press., ISBN: 978-0226668077
- PUTNAM, R. D.** (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster., ISBN: 978-0743203043
- ROBINSON, K.** (2011). *Out of Our Minds: Learning to Be Creative*. Capstone Publishing., ISBN: 978-0857080295
- ROGERS, C. R., & Renard, L.** (1999). *Relationship-Driven Classroom Management*. SAGE Publications., ISBN: 978-0761905455
- SALOVEY, P., & Mayer, J. D.** (1990). *Emotional Intelligence*. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211., ISSN: 0276-2364
- SCHEIN, E. H.** (2010). *Organizational Culture and Leadership*. Jossey-Bass., ISBN: 978-0470190606
- TOMLINSON, C. A.** (2001). *How to Differentiate Instruction in Mixed-Ability Classrooms*. ASCD., ISBN: 978-0871205127

Философия на сътрудничеството или как педагогическата практика „Утринна среща“ обединява учители и ученици във формирането и развитието на ключови компетенции

- TOMLINSON, C. A.** (2014). *The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of All Learners*. ASCD., ISBN: 978-0132681241
- TOMLINSON, C. A., & McTighe, J.** (2006). *Integrating Differentiated Instruction and Understanding by Design: Connecting Content and Kids*. ASCD., ISBN: 978-1416605700
- TURNER, V.** (1967). *The Forest of Symbols.*, ISBN: 978-0804703436
- ВYGOTSKY, L. S.** (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press., ISBN: 978-0674576292
- WEISSBERG, R. P., Durlak, J. A., Domitrovich, C. E., & Gullotta, T. P.** (2015). *Social and Emotional Learning: Past, Present, and Future*. Guilford Press., ISBN: 978-1462516674
- WENTZEL, K. R.** (1999). „Social-Motivational Processes and Interpersonal Relationships: Implications for Understanding Motivation at School“. *Journal of Educational Psychology*, 91(1), 76-97., ISSN: 0022-0663

Информация за автора

Име с научна степен и длъжност на автора: проф. д-р Мария Алексиева

Персонален изследователски номер:

<https://bg.h-index.com/en/author/oaopR9EAAAAJ>

Образователна институция/Институт: Бургаски свободен университет

Контакти: e-mail: malex@bfu.bg,

тел: +359 56 900 506